

EDINOST

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

Oglasi se računajo po tarifu v petiti; za naslove z dobelimi črkami se plačuje prostor, kolikor obsega navadnih vrstic. Poslana, osmetnice in javnozabvalne, domači oglasi itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uroditvno: ulica Caserma št. 13. Vsako pismo mora biti frankovano, ker nefrankovana se ne sprejema. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in oglase sprejema **upravitelj** ulica Molino piccolo št. 3, II. nadst. Odprete reklamacije se prste poštnine.

V edinstvi je moč!

„EDINOST“
izhaja po trikrat na teden v šestih izdanih ob **torških, četrških in sobotnih**. Zjutranje izdanje izhaja ob 6. uri zjutraj, večerno pa ob 7. uri večer. — **Obojno izdanje stane:**
za jeden mesec . . . 20, izven Avstrije f. 1.40
za tri mesece . . . 50
za pol leta . . . 100
za vsa leta . . . 1800
Na naročbe brez priložene naročnine se ne jemlje ozir.
Posamične številke se dobivajo v prodajnicah tobaka v Trstu po 20 nč., izven Trsta po 25 nč. Sobotno večerno izdanje v Trstu 4 nč., izven Trsta 5 nč.

Novo ministerstvo in primorski Italijani.

II.

S kratkim govorom g. predsednika političnega društva italijanskega smo se bavili nekoliko dalje nego smo namerovali. Toda mi moramo biti neutrudljivi: kjerkoli vidimo, da nasprotniki hote metati pesek v oči onim, ki ne poznajo razmer, moramo se oglasiti mi z — resnico. Zato smo se tudi nekoliko pomudili pri govoru gosp. Venierja, ker ne smemo dopuščati, da bi se italijanska gospóda dčičli s tujim perjem, da bi šteli sebi v zaslugi, kar so jim vrgle v naročaj ugodne jim okolnosti. Povedati smo morali, da pri zadnjih volitvah v Istri ni zmogala etična, duševna sila italijanstva, ampak sta zmogala prevara in nasilje pomočjo ugodnega jima položaja. Ali še nismo povedali vsega. Povedali smo le približno, kakó so postopale volilne komisije. Ali nismo omenjali uprav groznih stvari, ki se navadno dogajajo po Istri pri skrivni osebni agitaciji povodom vsakih volitev. Do čim volilne komisije tolmačijo določila zakonov, kakor ravno zahteva korist italijanske stranke, je pa pri osebni agitaciji nevedno in zbegano ljudstvo izpostavljeno tolikemu moralnemu pritisku, prevari, grožnjam in zvičajam, da bi se morali le čuditi, ako ne bi zašlo na kriva pota. Najvažnišo ulogo pri tej agitaciji igrajo na jedni strani popivanja, podkupovanje, na drugi pa — eksekucije. Gorje mu, ki je kaj dolžan, ako le slutijo, da hoče glasovati po — svojem prepričanju: kmalu je sodni sluga na njegovem pragu. Veliko nalogo igra torej denar: bodisi za vabo, bodisi za strašilo.

S tem smo menda dovolj označili način volitev v Istri in po teh pojasnitvah sodi lahko vsakdo, kolike moralne vrednosti so tiste italijanske „zmage“ po Istri, s kojimi se je ponašal g. dr. Venier na shodu v Poreču.

In s tem se poslavljamo od pozdravnega govora gosp. predsednika političnega društva italijanskega za Istro.

Poročilo o delovanju društva na narodnem in političnem polju prečital je društveni tajnik dr. Bennati. Iz velikega kupa poznanih fraz in laške domišljavosti je zanimiva le izjava, da so se Istrani — italijanske narodnosti, seveda — tesneje združili v poslednji čas, da so njih vrste trdneje.

S tem dejstvom morajo računati tudi naši hrvaški in slovenski rodoljubje. Tudi naše vrste se morajo tesneje sklopiti, tudi mi vsi — duhovniki in posvetnjaki, seljaki in razumništvu — se moramo postaviti rami pri rami v obrambo te svoje slovenske zemlje, v obrambo svoje mile narodnosti, v obrambo svojih političnih pravic in svoje zlate

svobode! Malo kje drugje, kakor ravno v Istri, je tako potrebno, da se vestno izogibljemo vsemu, kar bi nas utegnulo cepiti, in da pridno iščemo onih toček, ki nas združujejo. Proti prevari in nasilju, proti pritisku in denarju, moramo postaviti v boj vso težo svoje moralne sile, izvirajoče iz zavesti, da je pravo na naši strani! Ako se naši nasprotniki toli srdito bore za neopravičeno in zakonom avstrijskim nasprotujoče nadvladje, koliko odločneje moramo iti v boj mi, ki se borimo le za enakopravnost, in ki ne zahtevamo drugega, nego: da se izvajajo veljavni zakoni za vse jednako. Odločni bodimo v tem boju, in obzirni le v toliko, kolikor zahtevajo zakoni, kajti naš program odgovarja intercijam predobrega našega vladarja, ki je rekel ob slovesnem trenutku, da hoče imeti mir med svojimi narodi, koji mir pa je nemogoč brez enakopravnosti; naš program odgovarja avstrijskim zakonom, kojih temeljno načelo je ista enakopravnost, in odgovarja slednjič božjim zakonom one sv. vere, ki nas uči, da smo bratje med seboj — torej enakopravni — vsi narodi na svetu.

Dobrih zaveznikov imamo torej v borbi za izvedenje našega slovenskega programa, obsežajočega jedno samo veliko točko: pravico vsem! Kdor pošteno misli, se lahko mirno vestjo oklene tega programa — pod to zastavo lahko služi Bogu in narodu! Prepričani smo torej, da vsi naši rodoljubje po Istri, svečeniki in posvetnjaki, dadó jedino primerni odgovor samohvali g. dra. Bennati: tudi mi sinovi naroda — trpina istrskega smo se združili še tesneje!

Sedaj pa nam je preiti k glavni točki na shodu v Poreču — na katero točko se nanaša tudi naslov tem člankom —, na resoluciji namreč, v katerih je shod izrekel svoje menenje, kako je italijanskim poslancem postopati v bližnji dobi — v dobi grof Badenijevega ministerstva — tako v državnem zboru na Dunaju, kolikor v deželnem zboru v Poreču.

Dá, dá: italijanska gospóda hočejo ponuditi priliko g. Badeniju, da na jasen način pokaže, kako si tolmači on avstrijsko ustavo in temeljne zakone avstrijske, kako hoče izvajati v teh zakonih zajamčeno enakopravnost vseh narodov in da-li mu je res lastna ona energija, kakoršne treba, da bude res mogel in hotel braniti sveto avtoriteto zakonov proti vsakomur, ki ne bi se hotel pokoriti tem zakonom, mené, da stoji nad zakoni.

Kar se dostaje taktike italijanskih poslancev v bližnji bodočnosti v državnem zboru, vsprejel je shod v Poreču nastopno resolucijo: „Politiško društvo istrsko, ki je tolmač

svoje. — Veste, da vas nikdar nisem razžalil?“

Ko je bil Zemecki dal razglasiti, da na njegovi svatbi bo vsakdo pogosten, kdor le pride, nagrmili so se ljudje k hiši, da so jim komaj vrata bila dosti široka; do nebes so povzdigali bogatino dobroto in morda bi bil v tem trenutku vsakdo zanj v ogenj skočil. Cirila je ostal le — posmeh. Zemecki bil je med njimi, a Ciril je plakal v kotu svoje kamrice.

Ali komaj so ljudje uzrli potrtega mladenci, umolknele so na mah vse pesni, ugasnilo veselje in roka je odkladala darovane sladšče. Sedaj je odšel Zemecki in ljudje so videli pred seboj samo Cirila, videli na njegovem licu pravo svoje stanje, v očeh, do krvi objokanih, gledali so svojo revščino kakor v zrcalu; spomnili se, da veselje in dobri časi trpé le danes, jutri pak nastane zopet delo. — Mogoče, da Zemecki počene vse te siromake iz dvora,

mišljenja Italijanov in ki je uverjeno o potrebi solidarne zveze italijanskega prebivalstva Avstrije, izraža željo, da iz skupnega delovanja v političkem boju nastane skupina italijanskih poslancev v državnem zboru avstrijskem za skupno obrambo in uveljavljenje narodnih pravic in stremljenj italijanskega prebivalstva*.

Poslanec Rizzi je v svojem in v imenu tovariša mu dra. Bartolija izjavil svoje soglasje s to resolucijo, rekši, da italijanski klub je potreben v takem parlamentu, kakoršen je avstrijski, ki se ne razvršča po političkih strankah, ampak po narodnih skupinah. S prva sem bil sicer — tako je rekel dr. Rizzi — tega menenja, da bi se z ozirrom na kratko dobo, ki jo ima še pred seboj sedanji parlament, odložilo zasnovanje takega kluba, sedaj pa, ko so se izjavili solidarne italijanski Tirolci, v očigled izjavam furlanskih volilcev, v očigled zahtevam narodnega časopisja, vidi se mi umestneje, da se takoj zasnuje tak klub, ki naj velja kot nov pojav italijanstva*.

Ko je tej po dru. Varetonu predlagani resoluciji pritrđil še dr. Costantini, bila je ista vsprejeta soglasno.

Svoje menenje o tej resoluciji izjavimo v prihodnjem članku.

Politiške vesti.

V Trstu, dne 51. oktobra 1895.

Cesar v Zagrebu. Včeraj je obiskal cesar mnogo cerkev, zavodov in vseučilišč. Zlasti vseučiliščnikom je priporočal cesar toplimi besedami, naj se z vsem ognjem posvetijo znanostim, da bodo mogli prosvetljenim duhom stopiti v javno življenje.

Včeraj so se baje nadaljevale demonstracije proti Srbom v toliki meri, da so redarji rabili orožje. Včeraj so bili namreč zopet razobeseli zastavo na srbski cerkvi, vsled česar niso hotele ponehati demonstracije, dokler niso sneli zopet zastave ob šesti uri zvečer.

„Slovensko društvo štajersko“ je imelo minole nedelje svoj shod v Slov. Gradcu. Na shodu sta govorila poslanca dr. Gregorec in Fr. Robič ter nekaj družih gospodov duhovskega in posvetnega stanu. Glede na političko položanje, oziroma na stališče, na koje se mislijo postaviti slovenski poslanci nasproti novi vladi, je rekel g. drž. poslanec Robič: „Tega ne moremo še povedati, kakšno bode naše stališče nasproti novi vladi. Če nam bode pravična, jo bomo podpirali, drugače ne; vedno bomo pa trdno stali za svoje pravice, v Gradcu in na Dunaju. Nočemo, da bi nam gospodarili tujci, ampak sami čemo biti gospodarji na domači

kakor hitro se povrne. Toda Ciril? Odkar se ga spominjajo, bil je vedno tako ubožen kakor oni in uboštvo ga spremlja do groba kakor njih.

„Fantje, mi smo se pregrešili proti lastni revščini!“ zaklical je nekdo; „kar se je zgodilo Cirilu, zamore doleteti vsacega od nas, zamore doleteti naše otroke“.

„Nočem vam kaziti veselja, tovariši. Bodite le veseli, pa se včasih vspomnite tudi na-me!“

„Posloviti se hočem od deda in bajte“.

„Pojdemo s teboj“.

„Ali tam ne ostanem dolgo“.

„Kam pak pojdeš zopet?“

„V Terezino k dragoncem“.

„Ne hodi!“

„Moram“.

„Saj v kasarno se še toliko ne mudi!“

„Ni pomoči“.

„Ostani pri nas!“

„Ne morem!“

grudi, živeti po svoji stari veri, lepim šegah, kakor zahteva človeško in božje pravo; in ker je naša stvar pravična, pomagal nam bode Bog*.

Radi verjamemo, da so poslušalci navdušeno pritrjevali tem zlatim besedam. Seveda jim pritrjujemo tudi mi brezpogojno, saj so se tudi zastopniki naroda českega postavili na isto stališče nasproti novi vladi: kakoršna bode ista nasproti nam, taki bodemo mi nasproti njej!

Stališče g. posl. Robiča je toraj povsem pravilno in neprevidno bi bilo, ako bi se naši poslanci postavljali na drugo stališče: bodisi bolj opozicijsko ali pa bolj oportunističko. Kakor pa pritrjujemo načelno gosp. poslancu Robiču, tako nas motijo pomisleki gledé na vprašanje, koliko in kaj bodo zahtevali naši poslanci od nove vlade v dokaz, da nam hoče biti pravična. Nočemo tajiti, da smo veliki skeptiki in neverni Tomaži v tem pogledu. Mi se svoje strani mogoče bi pripoznati kot popoln dokaz o pravičnosti tudi do Slovanov, ako bi vlada pokazala odločno in neupogljivo voljo za izvedenje popolne enakopravnosti v vseh strokah javnega življenja: političke, jezikovne in narodne. Nikdar pa ne bi mogli pripoznati takim dokazom drobtinice, ponudenih nam le za vabo v protislovanski tabor.

Gledé na zadnji shod „Slov. društva“ ne moremo tudi zamolčati, da so bili posamični govorniki tu pa tam v protislovju med seboj.

Veleč. g. župnik Ostrožnik je izrazil željo, da bi se slovenski poslanci zopet združili v konservativnem klubu. No, mnogi poslušalci so bili drugačnega menenja, sicer ne bi bili klicali „Hvala Bogu!“, ko je Robič omenil propada iste koalicije, koje je bil zasnoval v prvi vrsti voditelj istega konservativnega kluba in koji na ljubo so se slovenski koaliranci družili se svojimi najhujšimi nasprotniki v narodnem, verskem, političkem in gospodarskem pogledu!! Želji g. župnika Ostrožnika je bila nasprotna tudi izjava vrliga drž. posl. dr. Gregorca, da v Avstriji ne pridemo do boljših razmer, dokler se ne spremeni sedanji volilni red na korist delavskih stanov. Kateri pa je bil ravno glavni vzrok, da so se konservativci Hohentwartove barve združili z nemškimi liberalci? Ali ne ravno volilna reforma grofa Taaffeja? A vsi nepristranski ljudje sodijo, da je bil Taaffeov načrt najboljši in najpravičnejši med vsemi, ki so prišli do sedaj v javno razpravo. Po takem je tudi konservativni klub kriv, da se v Avstriji nismo približali — boljšim razmeram!!

Omenivši volitve v Nabrežini piše „Slov. Narod“, da bi bile na Primorskem razmere povsem drugače, ako bi se slovenski

„Pojdemo te toraj pospremit!“

In ljudje so se zgrnili v ogromni procesiji izza vrat na cesto proti Kamenici.

„Ciril, hotel sem, da bi šel pogledat še v bajtico“.

„Pustite ga dedek! Kaj bi tam videl?“

Prazno sobico, ker ste vi tukaj. In zakaj v bajtico? Pojdite z nami ter poslovite se s Cirilom po poti. Toda moramo pospešiti korake, fantje! Predno bo zvonilo v Kamenici, moramo že tam biti, da vidimo, kako bo stopal Zemecki s Klarico k oltarju!“

„No, jaz ne zamorem z vami vstric, ljudje!“ odhival se je dedek. „Vi imate za celo polstoletje mlajše noge kakor jaz“.

„Dajte sem roko, dedek, a ti Ciril idi na drugo stran. Takó in sedaj že pojde“.

„Ali zakaj tako hitite?“

„Hočemo videti svatbo Zemeckega“.

„To bi videli tudi v Toužetinu, ko sem pridejo“.

(Dalje prih.)

PODLISTEK.

Klarica iz farovža.

(Dalje).

„Pustite deda!“ oglasil se je Ciril, „zastonj bi ga silili!“

Prisiljenci so se ozrli.

„To si ti, Ciril? — Kam ideš s tim omotom?“

„V dedčevo bajto“.

„Kam pak iz bajte“.

„Kam? Mar naj čakam, da me pokličejo v vojsko? Bolje, da grem sam. Jutri mi bo vojaški konj ljubši, nego oba vranca Zemeckega. Dá, še danes moram proč. Klarica v Toužetin, Ciril iz Toužetina. V to liho se že več ne povrnem — le ostanite tu! Z Bogom! Ko bi bil bogat kakor Zemecki, pripravil bi vam bil tudi gostijo, ne iz ošabnosti, marveč iz radodarnega srea. Nimam ničesar, kar bi vam mogel dati v spomin, samo to roko — sprejmite jo in podajte mi

